

יד: עין משפט נר מצוה

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

מסורת הש"ס

כמה מרובע יתר על העגול רביע. מפוסק ככילד מעבדין ולקמן ר' יצחק ג' ש"מ גורשא תלחא. אומר ר"ח דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו סאה גבושה או למקן לו כלי המדה: פוק חזי. פ"ה וכבר נהגו גלמי משהו וכוון דלן הלכה כרבי יוסי גלמי כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חיננא דלפניו דלמיס מודה בגלמי וזרי לעשות מי מלח שנתה כשיל ליתן על עופות לזיון ואם נתן מלח על עופות ואח"כ נתן משקן עליהם היו שרי אפילו לרבי יוסי שהסמנונות ממתיק את המלח כדמנן כפ' שמה שאלים (שנה ד' קמ:)

ובלוי הוה רבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

רב ניסים גאון

אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

רבינו הגאון

במים מי מקוה. כל שבור, מים שכל נוסף עולה בהם וכן הן אמה על אמה ברום עשרה ושיעורו אמה ברום עשרה ושיעורו חמישים טפחים. אמה חזרו לחסות היה יורק חזרו בו ק"ג מקוה. ואמרין מדיי הים כמה חזר רחבו עשר על עשר, וקובעתו עשר (ה' ה') עשר. עשר אמה על עשר אמה (ברכות). גובה אמה היה הן אמה בחימה, ויש בה גובה ה' אמות, כשתמצא לכל אמה גובה בעשר על עשר רחבן ק' אמה נמצא בים כילו ח"ק אמה ארוך כגובה אמה אחת. ושיעור המקוה אמה על אמה רחב ברום ג' אמות, נמצא בשי' אמה ק"ג מקוה. ונשתתרו עדין מחשבון היה ק"ק אמה ק"ג חמישים מקוה היה ד"י יום ת"ז אמה אמה יתרות. והענין כי זה החשבון עשר אמה על עשר אמה, מאה אמה בחימה כמובטע, אבל בים שהיא עגול אין זה כילו. ואקשינן אי הוה דמרובע יתר על העגול רביע. וכן השבנו ח"ק אמה באי במרובע חסר רביע. נמצאת מדה העיגול שיעה אמה. אמה ק"ג מקוה, ועיה אמה כ"ד מקוה בכל שלש אמות מקוה. הנה לא נמצא בים אלא קביה מקוה, איך נהי ר' חייא ק"ג מקוה. וישעני שלש (אמות) [אמת] התחנות מרובעות כתיבין ק' מקוה, וישתי אמות העלינות עגולות והן מרובעות ק"ג אמה, כשתמצא ריבועים ג' [גן] אמה נשתתרו ג' אמה. (ה' ה') [היונין ג'] מקוה שלש אמות לכל מקוה, ולא יתכן שתאמר העלינות מרובעות כתיבין משתנה אל שפתו עגול, וגם לא יתכן שתאמר כי שפוח שלש אמות הוא

כמה מרובע יתר על העגול רביע. מפוסק ככילד מעבדין ולקמן ר' יצחק ג' ש"מ גורשא תלחא. אומר ר"ח דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו סאה גבושה או למקן לו כלי המדה: פוק חזי. פ"ה וכבר נהגו גלמי משהו וכוון דלן הלכה כרבי יוסי גלמי כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חיננא דלפניו דלמיס מודה בגלמי וזרי לעשות מי מלח שנתה כשיל ליתן על עופות לזיון ואם נתן מלח על עופות ואח"כ נתן משקן עליהם היו שרי אפילו לרבי יוסי שהסמנונות ממתיק את המלח כדמנן כפ' שמה שאלים (שנה ד' קמ:)

ובלוי הוה רבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

ובלוי הוה רבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

במים במי מקוה יכל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיעורו חמישים מי מקוה ארבעים סאה כמה הוה להו חמש מאה גרמידי לתלת מאה מאה לחמשה וחמשים בארבע מאה וחמשים סגיא הני מילי בריבועא ים שעשה שלמה עגול היה כמברי כמה מרובע יתר על העגול רביע לארבע מאה מאה עשרים וחמשה הני מאה ועשרים וחמשה הוה להו תני ברי יחזקאל ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול: כתיב אלא אימא חדא לא סלקא דעתך דכתיב 'אלפים בת יכל בת כמה הויה שלש סאין דכתיב 'מעשר הבת מן הכור הרהו להו שיתא אלפי גריוי והא כתיב 'מחויק בתים שלשת אלפים ההוא לגורשא אמר אביי שמע מינה האי גורשא תלתא הוה יותנן גמי אשידה תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריא ע"פ שיש להן שולים והן מחויקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין: 'בתני' לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: 'גב' לחיין שאמרו כו' לימא תנן סתמא כר"א אמר לחיין בעינין לא מאי לחיין דעלמא אי הכי קורה גמי ניתני קורות ומאי קורות דעלמא הכי קאמר אותן לחיין שנתלקן בהן ר' אליעזר והכמים גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אמר ר' יוסי רבי חייא אפילו כחוט הסריבל תנא עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי פשיטא אלא אימא י"ש לו חצי מבוי הא גמי פשיטא מהו דתימא ליהושע דלמא אתי לאישתמושי ככיליה קמ"ל אמר רבא י"ש עשה לחי למבוי והגבירו הן דקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה אמה עשה לה אלא כולום אפילו לרשב"ג דאמר אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויה מחיצה שהגדיין בוקעין בה לא קאמר: ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחייין אמר ליה רב הונא בר חיננא בהילמי אמרת לן בלחייין לא אמרת לן מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה לחיין גמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחיין משום דקאי רבי כוותיה רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר] שלחן משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחייין אמר ר' יוסי אמר רבא האלחים אמרה וגמירנא לה מיניה ומאי טעמא אמר הדר ביה משום דר' יוסי 'נימוקו עמו אמר ליה רבא בר רב חנן לאבבי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר אומר 'השרכל נהיה ברברו ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות והסרונין ע"ל כל מה שבראת א"ל רב חנן לאבבי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר איהוא

במים במי מקוה יכל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיעורו חמישים מי מקוה ארבעים סאה כמה הוה להו חמש מאה גרמידי לתלת מאה מאה לחמשה וחמשים בארבע מאה וחמשים סגיא הני מילי בריבועא ים שעשה שלמה עגול היה כמברי כמה מרובע יתר על העגול רביע לארבע מאה מאה עשרים וחמשה הני מאה ועשרים וחמשה הוה להו תני ברי יחזקאל ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול: כתיב אלא אימא חדא לא סלקא דעתך דכתיב 'אלפים בת יכל בת כמה הויה שלש סאין דכתיב 'מעשר הבת מן הכור הרהו להו שיתא אלפי גריוי והא כתיב 'מחויק בתים שלשת אלפים ההוא לגורשא אמר אביי שמע מינה האי גורשא תלתא הוה יותנן גמי אשידה תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריא ע"פ שיש להן שולים והן מחויקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין: 'בתני' לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: 'גב' לחיין שאמרו כו' לימא תנן סתמא כר"א אמר לחיין בעינין לא מאי לחיין דעלמא אי הכי קורה גמי ניתני קורות ומאי קורות דעלמא הכי קאמר אותן לחיין שנתלקן בהן ר' אליעזר והכמים גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אמר ר' יוסי רבי חייא אפילו כחוט הסריבל תנא עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי פשיטא אלא אימא י"ש לו חצי מבוי הא גמי פשיטא מהו דתימא ליהושע דלמא אתי לאישתמושי ככיליה קמ"ל אמר רבא י"ש עשה לחי למבוי והגבירו הן דקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה אמה עשה לה אלא כולום אפילו לרשב"ג דאמר אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויה מחיצה שהגדיין בוקעין בה לא קאמר: ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחייין אמר ליה רב הונא בר חיננא בהילמי אמרת לן בלחייין לא אמרת לן מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה לחיין גמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחיין משום דקאי רבי כוותיה רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר] שלחן משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחייין אמר ר' יוסי אמר רבא האלחים אמרה וגמירנא לה מיניה ומאי טעמא אמר הדר ביה משום דר' יוסי 'נימוקו עמו אמר ליה רבא בר רב חנן לאבבי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר אומר 'השרכל נהיה ברברו ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות והסרונין ע"ל כל מה שבראת א"ל רב חנן לאבבי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר איהוא

ובלוי הוה רבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

ובלוי הוה רבי יוסי לא בהילמי ולא בחימים ובלחמי הוא שאמר ר' יוסי ככאן רחבן ג' טפחים ובהילמי שני כמסות שבת במקח ח' שיעים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובע בין מרובע.

תורה אור השלם

1. ואיש כי תצא ממונו שבתך וירע ורחץ במים את כל בשרו וטבא עד היצבר.
2. והעב את חים מוציק עשר באמה משפתו עד שפחו עגול כביב העמש באמה קומתו וכן שלשים באמה יסב אתו סביב: מילים א' כג ועבוי טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שוין אלפים בת יביל: בלבים א' כו
3. וחק השטן הבת השטן מעשר הבת נתן הבר עשרת הבתים חזר כי עשרת הבתים חזר יחזקאל מה יד
4. ועבוי טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושה מחויק בתים שלשת אלפים יביל: דברי הימים ב' ד ה

הגהות הב"ח

(א) וכל נהילא לומר דקאי ר' טרפון אלא אלפניו ולא לאחרייו ואמרין כנס' דה:

גליון הש"ס

נ"ב אפילו כחוט הסריבל. ע"י לקמן דף פ"ג מריה חלל קורה. ומה"ד ס"י ע"י:

לענין רש"י

במשטרי' (במשטרי' א' ארון כלים קודש. סעיל. שלמטרי' א' מי מלח ושל ישיבוי'.

מוסף רש"י

במים במי מקוה. החמישין חמשה אלפי' ג' דלוא חיים מלח' תבי' חיים נכסרי' ז' א': במס' נקודתו כתיב' חמשה חיים המיחדים. לחסוקי' אפניו וימיו מים חיים לא צ"ק. מרובע כח ויקח טו'